

Aan het College van Burgemeester en Wethouders
t.a.v. de heer E. van Mierlo en mevrouw M. Overmeen
Haven Zuidzijde 30
7607 EW Almelo

Almelo, 19 juni 2025

Betreft: Ongevraagd advies m.b.t. bezuinigingen in het Sociaal Domein 2026-2029

Geachte heer Van Mierlo en mevrouw Overmeen,

Inleiding

De Adviesraad Sociaal Domein Almelo maakt zich zorgen over de aangekondigde bezuinigingen in het sociaal domein voor 2026-2029. We begrijpen dat Almelo, net als andere gemeenten, de komende jaren fors minder rijksmiddelen ontvangt voor zorg en ondersteuning (Jeugdwet, WMO, Participatiewet) en dat daarom eind 2024 is besloten tot structureel €30 miljoen aan besparingen, waarvan twee derde in het sociaal domein. We realiseren ons dat moeilijke keuzes onvermijdelijk zijn om de financiën gezond te houden. Tegelijk willen we u met dit ongevraagde advies -in lijn met onze eerdere adviezen- waarschuwen voor ongewenste gevolgen en constructieve oplossingen aanreiken.

Besparingsmaatregelen Sociaal Domein 2026 - 2029

In de Perspectiefnota 2026-2029 en het bijbehorende pakket Besparingsmaatregelen Sociaal Domein 2026-2029 lezen we dat de extra bezuinigingen oplopen tot circa € 9,5 miljoen in 2029, met name via maatregelen in de Participatiewet, Jeugdzorg en WMO. De voornaamste maatregelen die worden genoemd om deze besparing te bereiken zijn:

- Het beperken van het aantal inwoners dat een beroep doet op geïndiceerde voorzieningen, zorg en uitkeringen.
- Het beperken van de intensiteit van verstrekte voorzieningen (zoals de zwaarte, het aantal uren/dagdelen en de gebruiksduur).

Het college kiest hiermee voor scherpe maatregelen, maar geeft zelf ook aan Almelo sociaal sterk te willen houden en dat mensen die echt hulp nodig hebben, die hulp ook kunnen blijven krijgen. Vanuit diezelfde overtuiging doen wij hierbij een dringend beroep op u om de menselijke maat te bewaken. Onderstaand lichten we onze belangrijkste aandachtspunten toe en formuleren we aanbevelingen.

Laatste ontwikkelingen Ravijnjaar

Volgens recente berichtgeving wordt het ravijnjaar niet echt gedempt, maar slechts uitgesteld tot 2027. De korting op het Gemeentefonds blijft structureel overeind. Dat betekent dat gemeenten, waaronder Almelo, in een onzekere situatie verkeren waarin tijdelijke ingrepen nodig zijn, maar fundamentele oplossingen uitblijven. We adviseren het college daarom geen maatregelen te nemen die op korte termijn financieel "passen", maar op lange termijn blijvende schade veroorzaken aan de sociale infrastructuur.

Belangrijkste aandachtspunten

Bescherm de meest kwetsbare inwoners.

Bezuinigingen mogen nooit ten koste gaan van inwoners in kwetsbare posities die aangewezen zijn op ondersteuning. Almelo kent relatief veel inwoners met complexe problematiek -zoals een lager inkomen of opleidingsniveau en meervoudige zorgvragen- vergeleken met andere gemeenten. Juist deze groepen verdienen blijvende aandacht. Wij verzoeken u daarom expliciet prioriteit te geven aan het waarborgen van basale hulp en zorg voor wie dat het hardst nodig heeft. Snijden in essentiële ondersteuning kan namelijk averechts uitpakken: wanneer signalen achter de voordeur gemist worden, verergeren problemen en zullen de kosten op termijn juist hoger uitvallen. Voorkom daarom een situatie waarin deze inwoners tussen wal en schip vallen. Een sociaal vangnet dat op spanning staat, moet niet verder worden uitgerekt ten koste van de meest kwetsbaren.

Blijf stevig inzetten op preventie en eigen kracht.

De Adviesraad onderschrijft de koers uit het Actieplan Sociaal Domein om meer te investeren in preventie en het zelf oplossend vermogen van inwoners te versterken. Voorkomen is beter dan genezen en vaak ook goedkoper op de lange termijn. We zien in het Actieplan dat hiervoor middelen verschoven worden van dure maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen en preventie. Dat is een verstandige aanpak die wij van harte ondersteunen. Ook uit de Perspectiefnota blijkt dat het college wil dat mensen waar mogelijk eerst hulp zoeken in hun eigen netwerk zodat professionele zorg beschikbaar blijft voor wie het echt nodig heeft. Deze omslag naar voorzorg en sociale netwerken kan bijdragen aan minder instroom in zwaardere (duurdere) trajecten.

Maar preventie vraagt om blijvende inzet en mag niet de dupe worden van kortetermijndenken. Laagdrempelige wijkvoorzieningen, vroegsignalering en initiatieven die inwoners veerkrachtiger maken, voorkomen immers zwaardere hulpvragen later. Faciliteer daarnaast de inzet van mantelzorgers en vrijwilligers waar mogelijk. Wij benadrukken hierbij wel dat vrijwilligers niet alle professionele zorg kunnen vervangen; zij missen vaak de gespecialiseerde kennis voor complexe problemen. Het is daarom cruciaal dat preventie en informele hulp aanvullend zijn op -en goed verbonden met- professionele ondersteuning. Alleen zo houden we zorg menselijk en houdbaar en zorgen we dat mensen tijdig hulp krijgen vóór problemen escaleren.

Een sprekend recent voorbeeld is het stoppen van Stichting De Eethoek, een vrijwilligersinitiatief dat jarenlang ruim 250 Almelse gezinnen van een warme maaltijd voorzag. Dat zo'n waardevol, laagdrempelig initiatief vanwege gebrek aan structurele ondersteuning ophoudt te bestaan, is schrijnend; juist dit soort sociale vangnetten maken een wezenlijk verschil voor inwoners. De Adviesraad pleit ervoor dat de gemeente dergelijke initiatieven actief ondersteunt en faciliteert, zodat dit soort basisvoorzieningen behouden blijven voor de stad.

Zorg dat de interne organisatie en sturing op orde zijn.

Effectief bezuinigen zonder de kwaliteit te ondermijnen, vergt een sterke interne organisatie. De recentelijke Brede Evaluatie Sociaal Domein (bureau HHM, 2024) signaleerde dat in Almelo de beleidscyclus niet volledig wordt doorlopen: er werd onvoldoende gemonitord en geëvalueerd, waardoor de “Check” en “Act” in de PDCA-cyclus ontbraken. Met andere woorden: doelen werden gesteld, maar het structureel meten en rapporteren van uitkomsten ontbrak, en er waren weinig betrouwbare data beschikbaar om op te sturen. Wij raden aan om deze aanbevelingen uit de evaluatie ter harte te nemen. We zijn blij te horen dat er al stappen zijn gezet – zo wordt er gewerkt aan een doelenboom (Actieplan) met concrete doelstellingen, KPI’s en meetpunten en aan dashboards om data inzichtelijk te maken. Het is zaak dit nu ook vol te houden: maak van continue monitoring en bijsturing een vast onderdeel van de uitvoering. Een sterke PDCA-cyclus betekent dat u tijdig ziet wat werkt en wat niet, zodat bijgestuurd kan worden voordat tekorten of wachtlijsten uit de hand lopen.

Wees terughoudend met plafonds en budgetmaximering.

Wij begrijpen de noodzaak om uitgaven te begrenzen en ondersteunen het streven naar kostenbewuste indicatiestelling maar waarschuwen voor al te rigide plafonds of maxima die de toegankelijkheid van hulp ondermijnen. Uit de voorgenomen maatregelen blijkt dat men het aantal cliënten en de gebruiksduur van voorzieningen wil beperken. Dat kan in de praktijk betekenen dat inwoners met “minder urgente” of kortdurende hulpvragen straks sneller worden afgewezen om binnen het budget te blijven. Ons advies is om zeer zorgvuldig om te gaan met dergelijke taakstellingen: hanteer waar nodig flexibiliteit en maatwerk. Bijvoorbeeld door bij overschrijding van budgetten eerst te kijken naar alternatieve besparingen of efficiency, in plaats van direct een harde cliëntenstop door te voeren. Ook bij het contracteren of subsidiëren van aanbieders: stel kwaliteit en noodzakelijk zorggebruik voorop, niet louter de kosten. Een plafond kan onbedoeld een prikkel creëren om moeilijke gevallen af te weren of hulp voortijdig te beëindigen, iets wat op langere termijn juist duurder kan uitpakken en moreel ongewenst is. Wij vragen u daarom: maak zorg altijd toegankelijk voor wie deze écht nodig heeft. Indien u toch maxima moet hanteren, communiceer deze transparant en toets voortdurend of de beoogde effecten wel worden behaald zonder dat er inwoners onnodig buiten de boot vallen.

We verzoeken het college ook om duidelijke proceslijnen en kaders af te spreken zodat alle medewerkers op eenzelfde wijze en zorgvuldig handelen. De menselijke maat, niet het budget, moet leidend zijn in indicaties. Structurele afspraken over eenduidige indicatiestelling, professionele ruimte, transparantie en toetsing kunnen helpen om zowel rechtvaardigheid als doelmatigheid te waarborgen.

Betrek inwoners actief bij de keuzes.

De opgave waar Almelo voor staat raakt iedereen. Laat inwoners daarom meepraten over wat zij belangrijk vinden in het sociaal domein. Wij adviseren om actief inwoners te consulteren, bijvoorbeeld via een gemeente-brede vragenlijst of burgerpeiling over prioriteiten in het sociaal domein. Hiermee krijgt u waardevolle inzichten in welke voorzieningen inwoners onmisbaar achten en waar eventueel besparingsruimte ligt met

de minste maatschappelijke pijn. Bovendien vergroot u zo het draagvlak voor lastige keuzes: inwoners voelen zich gehoord en begrijpen beter waarom bepaalde beslissingen genomen worden. Dit past bij een constructieve dialoog tussen gemeente en gemeenschap. In de Perspectiefnota benadrukt u dat niet alles meer kan en dat samenwerking nodig is – Almelo wil een stad zijn “waar mensen meedoen, elkaar helpen en zich kunnen ontwikkelen”. Gebruik die energie van samen vooruit door bewoners te betrekken als partner. Denk hierbij ook aan ervaringen van cliënten (vertegenwoordigers) en professionals in het veld; zij kunnen aangeven waar bezuinigingen onacceptabele gevolgen dreigen te hebben en waar slimmer gewerkt kan worden. De Adviesraad juicht een open houding richting inwoners toe en helpt desgewenst graag mee om dergelijke raadplegingen vorm te geven.

Behoud de collectieve zorgverzekering voor minima.

De Adviesraad adviseert met klem om de collectieve zorgverzekering voor minima in stand te houden. Deze regeling voorkomt zorgmijding, beschermt inwoners met een laag inkomen tegen hoge zorgkosten en draagt bij aan bestaanszekerheid en schuldenpreventie. Juist mensen met chronische aandoeningen of een smalle beurs hebben baat bij een toegankelijke en betaalbare zorgverzekering met aanvullende dekking. De regeling past binnen het sociaal beleid van Almelo en levert maatschappelijk rendement op. Het afschaffen of beperken ervan zou kwetsbare inwoners direct raken en kan op termijn leiden tot hogere kosten elders, zoals in de curatieve zorg of schuldhelpverlening.

Gebruik geen ontmoedigende terminologie rond bijstand.

In de Perspectiefnota wordt gesproken over het "ontmoedigen" van bijstandsgebruik. De Adviesraad vraagt het college met klem deze term niet meer te gebruiken. Bijstand is een wettelijk recht. Wie daaraan voldoet moet zonder stigma of drempels toegang hebben tot deze ondersteuning. Het ontmoedigen van hulpverlening ondermijnt het vertrouwen van inwoners in de overheid. In plaats daarvan pleiten wij voor een mensgerichte benadering, gericht op het ondersteunen van inwoners richting betaald werk of participatie, met begeleiding, maatwerk en perspectief. Aanmoedigen werkt beter dan ontmoedigen en sluit aan bij een menselijke en activerende uitvoeringspraktijk.

Tot slot

Wij beseffen dat het realiseren van € 20 miljoen aan besparingen binnen het sociaal domein een enorme opgave is. Tegelijk zien we in Almelo een gezamenlijke wil om de stad sociaal sterk en leefbaar te houden, ondanks de financiële krapte. De Adviesraad Sociaal Domein hoopt dat u onze punten wilt meenemen bij de verdere uitwerking van de bezuinigingen. Laat ons deze transformatie daarom samen vormgeven. In de perspectiefnota is verder sprake van een beweging naar een ander, toekomstbestendig sociaal domein en preventie. We bieden aan om, vanuit inwonersperspectief, mee te denken over oplossingen die èn doelmatig zijn èn het sociale hart van onze stad kloppend houden.

Graag blijven we met u in gesprek over een sociaal domein dat ook onder moeilijke omstandigheden kwetsbare mensen beschermt en toekomstbestendig blijft.

Met vriendelijke groet,

Adviesraad Sociaal Domein Almelo

Mehmet Yelegen
Voorzitter

Rita ter Hedde
Secretaris